

2012-09-15

Generell krishanteringsförmåga – en beskrivning

Generell krishanteringsförmåga ska beskriva ett samhälles förutsättningar och grad av mogenhet att kunna hantera allvarliga kriser.

Det förutsätter ett tydligt definierat ansvar på alla nivåer i samhället – för individer och hushåll, för politiska organ och myndigheter och för det civila samhället och dess företag och organisationer. Ansvaret omfattar beredskap i form av mental insikt, engagemang, kunskaper, materiella resurser, organisation och ledarskap. Medvetna, informerade och förberedda medborgare är grunden för samhälles styrka. Kunskap och insikt gör att man blir mindre rädd och handlingsförlamad i allvarliga lägen, samtidigt som man har ökade möjligheter att förstå situationens svårighetsgrad och om man måste tillkalla hjälp för att kunna hantera den.

Förmågan inskränker sig inte till någon specifik händelse. I fokus är en **hög allmänkompetens** som uppnås genom utbildning, beredskapsplanering och regelbundna samövningar kring några typfall. Övningar ger god insikt om den egna förmågan, personkännedom och kunskap om varandras ansvarsområden samt kompetens som ökar effektiviteten vid verkliga händelser.

Det lilla ryms i det stora. När samhället är rustat för att kunna hantera en stor händelse, t.ex. en kärnteknisk olycka, är sannolikheten stor att det också kan klara mindre allvarliga, helt oförutsedda påfrestningar. Det finns sällan brist på resurser i vårt samhälle, men det gäller att veta var de finns och hur man kommer åt dem i händelse av kris.

Den generella förmågan i samhällets verksamhet i inbegriper bl.a. förmåga att

- stå emot allvarliga störningar
- göra risk- och sårbarhetsanalyser
- tidigt upptäcka varningssignaler
- utforma information utifrån en korrekt lägesbild
- leda, samverka och kommunicera
- hantera förstärkningsresurser
- inse behovet av att kunna hantera specialistkompetens i specifika lägen
- hantera evakuering och utrymning
- utöva civilt försvar vid krigshot eller i krig

Individer och hushåll

Enskilda människor drabbas först av alla vid kriser. Enskilda människor är därmed per definition en förstahandsresurs – inte en andrahandslösning som ska förmås ställa upp när de offentliga resurserna sviktar. Alla hushåll behöver göra sin egen risk- och sårbarhetsanalys med hänsyn till sina boendeförhållanden, personliga förutsättningar och andra omständigheter. Hushållen behöver vidta de

förberedelser kunskapsmässigt och materiellt som riskanalysen indikerar för att klara sig själva i minst 48 timmar innan hjälp utifrån anländer. Det yttersta informationsansvaret för detta tillkommer både politiska instanser och myndigheter, även om förmedlingen kan ske genom frivilligorganisationer.

Kommuner

Alla kommuner har ett lokalt områdesansvar. Lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ålägger kommunerna att göra risk- och sårbarhetsanalys, upprätta beredskapsplan och öva sin räddningstjänst och andra enheter i förvaltningen. Vid större händelser styrs och samordnas verksamheten av kommunens krisledningsnämnd. Kommunerna bör ha avtal med frivilliga resursgrupper (FRG) och känna till vilka resurser i övrigt som finns att tillgå i det lokala näringslivet. Regelbunden utbildning och övning där även civilsamhällets olika aktörer inbjuds att delta är en förutsättning för att vidmakthålla engagemang och förmåga.

Länsstyrelser

Länsstyrelserna har ett regionalt områdesansvar. Dygnet runt finns en tjänsteman i beredskap (TIB). Länsstyrelsernas beredskapsorganisation knyter till sig och samordnar alla berörda regionala statliga myndigheters, kommuners, företags och organisationers resurser. Länsstyrelsen har ledningsansvar i händelse av en kärnteknisk olycka. Länsstyrelsen kan, vid oenighet, peka ut vilken kommun som ska leda arbetet eller själv ta över ledningsansvaret vid andra kriser som berör flera kommuner. Länsstyrelsen är en länk mellan den lokala nivån och centrala myndigheter. Länsstyrelsen utövar tillsyn över den kommunala beredskapen och räddningstjänsten samt medverkar i utbildning och övningar.

Regering och centrala myndigheter

Regeringen har ett nationellt områdesansvar. Regeringen har till sitt förfogande ett krishanteringskansli med ständig beredskap. Myndigheten för Samhällskydd och Beredskap (MSB) har på regeringens uppdrag till uppgift att utveckla och stödja samhällets förmåga att hantera olyckor och kriser. En rad andra myndigheter med sektorsansvar har även i kris kvar sina uppgifter enligt den s.k. ansvarsprincipen. För att främja en helhetssyn samarbetar myndigheterna inom följande sex områden: Geografisk områdesansvar, Ekonomisk säkerhet, Farliga ämnen, Skydd, undsättning och vård, Teknisk infrastruktur och Transporter. Deras möjligheter att samverka för att tillsammans lösa kriser har stor betydelse för hur den allmänna krishanteringsförmågan fungerar i praktiken.

Försvarsmakten skyddar oss mot väpnat angrepp men utgör också en resurs vid andra omfattande händelser. Försvarsmakten kan på begäran ge stöd till civila myndigheter. Regeringskansliet och alla berörda statliga myndigheter har regelbundna samövningar. Även privata företag med ansvar för infrastruktur och viktiga marknadsfunktioner har beredskap, planeringsansvar och deltar tillsammans med myndigheterna i utbildning och övningar i syfte att upprätthålla en god krishanteringsförmåga.

Frivilligorganisationer

Frivilligorganisationer, såsom Civilförsvarsförbundet, har en viktig roll inom ramen för en generell krishanteringsförmåga. Civilförsvarsförbundet är den frivilligorganisation i Sverige, som i sin verksamhet utgår ifrån den enskilda människan, det enskilda hushållets behov i utsatta lägen. Genom egen

informations- och självskyddsutbildning och genom uppdrag åt olika myndigheter stärker Civilförsvarsförbundet enskilda människors beredskap och krishanteringsförmåga.

Andra frivilliga försvarsorganisationer rekryterar avtalspersonal till Försvarsmakten och Hemvärnet, sprider information och kunskap till medlemmar och allmänhet och är även i övrigt en viktig resurs som stärker samhällets krishanteringsförmåga.

Civilförsvarsförbundet och andra frivilligorganisationer samverkar i rekrytering, utbildning och ledning av frivilliga resursgrupper (FRG) som genom särskilda avtal ger stöd till samhällets krishantering på kommunal nivå.